

પરીક્ષા પછી શું ?

- શાસ્ત્રી હરિપ્રિયદાસજી (ગાંધીનગર)

સત્સંગ બાલવાટિકા

સંપાદક : શાસ્ત્રી હરિકેશવદાસજી (ગાંધીનગર)

આપણે વિદ્યાર્થીઓને કેટલી બધી ચિંતા છે ? કોઈ અણસમજી તો કહે પણ ખરા કે તમને વિદ્યાર્થીઓને શાની ચિંતા ? બસ, ખાવું ને ભણવું અને વધારાના સમયમાં ફરવું. બીજું છે જ શું. નથી ધંધાની ઉપાધિ કે નથી કુટુંબની જવાબદારી.

વિદ્યાર્થીઓને તો કેવી મોટી મોટી ચિંતાઓ હોય છે તે એવા લોકો શું જાણે ? દશ મહિના સુધી રમ્યા, રખડ્યા અને કહેવા પૂરતી સ્કૂલોમાં હાજરી આપી ત્યાં તો પેલી પરીક્ષાઓ નજદીક આવવા લાગી અને ચિંતાની શરૂઆત થઈ. ઉજાગરા શરૂ કર્યા. મહેનત કરી અને પરીક્ષા આવી પહોંચી. પરીક્ષા કેન્દ્રની પાટલી ઉપર બેઠા. પ્રશ્નપત્ર વહેંચવા લાગ્યાં. અને જોતાં વેંત ગભરામણ થઈ પરસેવો વળી ગયો. કેટલાંય “સ્યોર સજેસનો” જોયાં હતાં. ખરીદ્યાં હતાં પણ એમાનું એકેય પૂછાયું નથી. કોને ગાળો દેવી ! પ્રશ્નપત્ર લખનારને ! કે પછી સુપર વાઈઝરને ! જેમ ફાવ્યું તેમ લખીને છુટકારનો દમ ખેંચ્યો પણ મનમાંથી ચિંતા હજી મટતી નથી.

પણ હવે શાની ચિંતા ! પરીક્ષાઓ પતી ગઈ છે. અરે ! પણ અજાણ્યાને શું ખબર પડે. ખરી ચિંતા તો હવે થાય છે. કારણ કે મા-બાપ મિત્રો વિગેરેને કહી દીધું છે કે - મારા પેપરો સારાં ગયાં છે. આમતો ફર્સ્ટ ક્લાસ આવું તેમ છું પણ પેપર તપાસનારા કંઈ ગડબડ કરે તો પણ સેકન્ડ ક્લાસમાં શંકા છે જ નહીં. બધાની આગળ એવું એવું બોલ્યા કરું છું પણ પેપરમાં શું બાફ્યું છે તે તો હું જાણું છું એટલે હવે તો પરિણામની ચિંતા સતત થયા કરે છે.

એટલે હવે શું કરવું તેની સમજણ પડતી નથી. હવે મારા મિત્રનો ફોન આવ્યો છે એટલે એક દિવસ વડોદરા જઈ આવું અને ત્યાંથી સુરત પણ જવું પડશે અને મારા ફાધરને કહીશ ભાવનગર એક આંટો મારી આવે, પણ સુરત, વડોદરા, ભાવનગર શા માટે જવાનું ! આવી ઉનાળાની ગરમીમાં ? અરે, યાર, સાંભળ્યું છે કે પેપરો ત્યાં ગયાં છે અને હમણાં ગઈ કાલે જ હનુમાન મંદિરે ગયો હતો. ત્યાં માનતા લીધી છે કે જો પરિણામ સાડું આવે તો દર શનિવારે ત્યાં દર્શન જવું, તેલ અને નાળીયેર ચડાવવું, અને એક જોષીના કહેવાથી મંગળવારે મગ ખાઉં છું. ગુરુવારે વધારેલા ઘઉં ખાઉં છું. અને શુક્રવારે શેકેલા ચણા ખાઉં છું. શનિવારે તેલમાં તળેલાં બાજરીનાં વડા ખાઉં છું. આપણે બધાનું માનીએ. કંઈ કહેતા કંઈ કોઈનું સાચું પડી જાય અને

આપણે સક્સેસફુલ થઈ જઈએ. પછી બંધો નહીં ખોલો ? વિદ્યાર્થીઓને કેટલી બધી ચિંતાઓ હોય છે. પરીક્ષા આપ્યા પછી પરિણામની બીક બહુ ભંયકર હોય છે. એ તો હવે સાધુ મહાત્માઓ પણ સમજે છે. ગઈ કાલે જ હું મારા એક ફેન્ડ સાથે સ્વામિનારાયણના મંદિરમાં ગયો હતો.

અમે એક મહાત્માને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે તે સ્વામીએ પણ પરીક્ષા અને પરિણામની જ વાતો કાઢી. મને તો ખૂબ મજા પડી. એમનો થોડોક ઉપદેશ મારા શબ્દોમાં જ કહ્યું છું.

તેઓશ્રીએ કહ્યું કે બરાબર અભ્યાસ કર્યા વગર પરીક્ષા કેન્દ્રમાં જતાંની સાથે જ બીક લાગે છે. બરાબર જવાબો લખ્યા ન હોય તો પરિણામનો ભય રહ્યા કરે છે. એ બાબત ફક્ત વિદ્યાર્થીઓ પૂરતી જ નથી પણ માનવ માત્રને સ્પર્શે છે. આ દુનિયા છે તે પ્રભુનું પરીક્ષા કેન્દ્ર છે. માનવ માત્ર પરીક્ષાર્થીઓ છે. પોતાના જીવનમાં આવતા અવનવા પ્રસંગો તથા પરિસ્થિતિ એ તે પ્રશ્નપત્રો છે. હવે જો તેના જવાબો સચોટ નહીં આપ્યા હોય તો પછી શું થશે ? વિદ્યાર્થી કદાચ નાપાસ થશે તો બીજા વર્ષે ફરીથી પરીક્ષા આપી શકશે. પણ માણસ જો પ્રભુની પરીક્ષામાં ફેઈલ થશે તો ફરીથી ચાન્સ મળવો શક્ય નથી, તેમ સરળ તો નથી જ માટે સંતોનો સમામગ અને શાસ્ત્રોનો અભ્યાસ કરીને જીવનમાં આવતી પરીક્ષાઓ સાચી રીતે પાર કરવાથી પ્રભુ રાજ થાય છે. આ લોકની પરીક્ષાઓમાં તો લાગવગ માટે સુરત-વડોદરા દોડશો પણ પ્રભુની પરીક્ષામાં ગડબડ કરશો તો લાગવગ ચાલશે નહીં. અને નીચું જોવું પડશે. ત્યાં કોઈ પણ જાતની બુદ્ધિ, દલીલ કે યુક્તિઓ ચાલશે નહીં. જીવનને સાચી રીતે અને સારી રીતે પસાર કર્યું હશે તો જ તમે પાસ ગણાશો.

માટે વિદ્યાર્થીઓએ ફક્ત સ્કુલ અગર કોલેજની પરીક્ષા આપીને પતી ગયું છે. એમ માનવું નહીં પણ પ્રભુની પરીક્ષા માટેની તૈયારીઓ પણ કરવી તો જ ચિંતાથી મુક્ત બનશો.

શાળા કોલેજની પરીક્ષાઓ પતી ગયા પછી નવરા પડેલા વિદ્યાર્થીઓ પોતાના નાકે, મંદિરના ઓટલે અને ગામની ભાગોળે. બેઠા બેઠા કલાકો ને કલાકો પસાર કરે છે અને ત્યાં બેસીને ન જોઈતી નકામી વાતો, કોઈની મશ્કરી કરીને સમય બરબાદ કરી નાંખે છે. અંતે એમાંથી કશું મળતું નથી. પણ ગુમાવવાનું જ રહે છે.

શ્રી સ્વામિનારાયણ

પરીક્ષા પછીના વેકેશનમાં મંદિરમાં જઈ દર્શન કરવાં, સારા સંતો પાસેથી ઉપદેશ સાંભળવો. સારાં પુસ્તકો તેમજ વચનામૃત, સત્સંગિજીવન જેવાં શાસ્ત્રો વાંચવા, ઘરમાં માતા પિતાને ઉપયોગી બનીએ તેવી પ્રવૃત્તિઓમાં ભાગ લેવો. અને સારી ટેવોનો વિકાસ થાય તેવા પ્રયત્નો કરવા. એ રીતે વર્તવાથી આપણે સાચા માનવ બની શકીશું અને પ્રભુની પરીક્ષામાં સફળ થઈશું.

આ મહાત્માજીએ ઉપર પ્રમાણે અમને ઉપદેશ આપ્યો. મેં નક્કી કરી લીધું કે આ રજાઓમાં દરરોજ મંદિરમાં જઈ દર્શન, ભજન કરીને સંત સમાગમ કરવો. ઘેર મા-બાપની સેવા કરવી. મને લાગે છે. પરીક્ષામાં પાસ થવા માટે લીધેલી બાધાઓમાં આ પ્રભુ ભજનનું નિયમ સર્વોત્તમ બાધા છે. પ્રભુ કૃપા થાય પછી આખી જીંદગી સુખમાં પસાર થાય છે. બસ આ વેકેશનમાં સમય બગાડવો નથી, સુધારવો છે.

ભગવાન સર્વત્ર વસે છે

- સાધુ શ્રીરંગદાસ (ગાંધીનગર)

સ્વામિનારાયણ ભગવાનના ચરિત્રો અપાર છે. એ ચરિત્રો ઉપરથી ભગવાનના અનેક નામો છે. સ્વામિનારાયણ ભગવાનનું એક નામ “શ્રી વાસુદેવ” છે. એનો અર્થ એવો થાય છે કે “સર્વત્ર વસતિ ઇતિ વાસુ; અથવા સમસ્ત વાસયતિ ઇતિ વાસુ: વાસુ ચા સૌદેવ વાસુદેવ:” “સમગ્ર બ્રહ્માંડમાં ચિત્ અચિત્ સર્વત્ર જેનો નિવાસ છે. એને વાસુ કહેવાય.” અનંત કોટી બ્રહ્માંડમાં અણુંઅણુંમાં જે અંતર્યામીપણે નિવાસ કરીને રહ્યાં છે. એનું નામ વાસુ. એવા દેવ એટલે વાસુદેવ.”

સ્વામિનારાયણ ભગવાન સર્વત્ર વસે છે. એનો પુરાવો આપતું એક સુંદર ચરિત્ર વાંચો.

ભગવાનના ભક્તો આઠો પહોર ભગવાનનું સ્મરણ કરે. કોઈપણ ક્રિયામાં સહેજે સહેજે ભગવાનને યાદ કરે. એક હરિભક્ત બહેન સવારના પહોરમાં નંદ સંતોના કીર્તન ગાતા ગાતા રોટલા બનાવતા હતા. તેમાં એક રોટલો સરસ ફૂલીને દડા જેવો થયો. આ બહેનના મુખમાંથી શબ્દ સરી પડ્યો. આ હા હા આ તો મારા ભગવાન જમે તેવો સુંદર રોટલો ફૂલ્યો છે. જે ક્રિયા ભાવથી થતી હોય જે ક્રિયા પ્રેમથી થતી હોય. અને તેમાં ભગવાનની ભક્તિ ભળે પછી તેવી વસ્તુનો સ્વીકાર ભગવાને કરવો જ પડે. અનંત કોટી બ્રહ્માંડમાં અણું અણુંમાં જે અંતર્યામીપણે નિવાસ કરીને રહ્યા છે. એવા વાસુદેવ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન આ બહેનના શુભ સંકલ્પને જાણી ગયા. આ બહેન તો પોતાના

રોજંદા કામમાં તલ્લીન હતા. જીવ જાણી ન શકે કે તે પ્રતિક્ષણ મન, કર્મ, વચને કેવા કાર્ય કરે છે. પણ તેનું પરિણામ જરૂરથી જોવા મળે છે.

રોટલા કપડામાં લપેટ્યા. સાથે દહીંની નાની મટુંકી લીધી. ગોળના બે-ત્રણ ઢેફાં લીધા. આથેલા મરચાને તાજું રવૈયાનું શાક બનાવેલું. સાથે લીધું. આ બધું એક છાબડામાં મૂકી માથે ચઢાવી ઘરની સાંકળ વાખી ખેતર તરફ ચાલ્યા.

રસોઈ બનાવી છે, પોતાના પતિ માટે. પણ હેયે ભાવ હતો ભગવાનને જમાડવાનો. હરિનું સ્મરણ કરતા કરતા આ બહેન પોતાના ખેતરને રસ્તે જઈ રહ્યા છે. અડધે રસ્તે જ્યાં પહોંચે છે. ત્યાં તો સામેથી કોઈ ઘોડેસ્વાર આવતો નજરે ચડે છે. રસ્તે કોઈની અવર-જવર નહોતી. આ બહેન એકલા હતા. થોડા ગભરાયા કોણ હશે આ? હે મહારાજ! રક્ષા કરજો. ધારી ધારીને જીણી નજર કરીને જોયું. માથે સુંદર પાઘ, પાઘના છોગલા જોયા. ઘોડી જોઈ, અરે આ તો માણકી, પણ ના, ના મારા પ્રભુ તો અંતરધ્યાન થઈ ગયા છે. માણકીનો પણ અક્ષરવાસ થયો છે. આવા વિચારોના વમળમાં હતા. ત્યાં ઘોડી નજીક આવી ગઈ. અહો મારા મોટા ભાગ્ય. મને શ્રીજી મહારાજના દર્શન થયા. મહારાજ ઘોડીએથી નીચા ઊતર્યા. બહેન અમને રોટલો જમાડશો. આ બહેન તો ખુશ-ખુશાલ થઈ ગયા. કેમ નહીં મહારાજ જરૂરથી, માથેથી છાબડું નીચે ઉતારી રોટલા ઉપરનું કપડું ખોલ્યું. લ્યો મહારાજ જમો. ના આ રોટલો નહિં. અમારો રોટલો. મહારાજ આ બધા તમારા જ છે. ના પણ જે ફૂલ્યો હતો. ત્યારે તમે બોલ્યા કે મારા ભગવાન જમે તેવો ફૂલ્યો છે. તેજ રોટલો અમારે જોઈએ. બે-ત્રણ રોટલા ઉથલાવ્યા પછી કહ્યું બસ! આજ રોટલો! મહારાજ રોટલો લઈ આરોગવા માંડ્યા. લ્યો મહારાજ આ રોટલા સાથે દહીં, ગોળ, મરચું, રવૈયાનું શાક કાંઈક તો લ્યો. એકલો રોટલો કેમ જમો છો. અમને તો આ રોટલામાંથી જ અદ્ભુત સ્વાદ આવે છે. માટે બીજું કાંઈ જ નહિ. જોઈએ.

અડધો રોટલો ભક્ત આધિન ભગવાન ઉભા ઉભા જ જમી ગયા. અડધો રોટલો પ્રસાદીનો પાછો આપે છે. આ બહેન જ્યાં રોટલો મૂકવા ગયા. અને ઉંચે જુએ છે તો કોઈ જ જોવા ન મળે. ન મહારાજ ન માણકી ઘોડી ફક્ત નિશાની એટલી જ કે અડધો રોટલો મહારાજનો પ્રસાદીનો હતો.

હેયામાં ભાવ રાખી પ્રભુને ભજશો તો સર્વત્ર જેમનો અંતર્યામીપણે નિવાસ છે. એવા વાસુદેવ શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન ભક્તના મનોરથો પૂર્ણ કરવા જરૂરથી પધારશે. (શ્રી જનમંગલ કથા ભાષ્યના આધારે)